

## Til Afsnit III.

(Lovforslagets §§ 22—25, vort Forslags §§ 28—33.)

Det væsentligste Indhold af § 22 findes optaget i § 15, og Bestemmelsen i § 25 om Anmeldelse af Privat skolers Oprettelse er optagen i § 28, Slutning. Hvad derimod §§ 23 og 24 angaar, da tro vi ikke, at disse Bestemmelser bør have hjemme i denne Lov, idet vi befygte, at Bemyndigelsen til Oprettelse af Fortsættelses-skoler ud over den undervisningspligtige Alder, under Tilfagn om særlig Statsunderstøttelse, let kan drage en Kommunalbestyrelses Opmærksomhed og Omhu bort fra Lovens egentlige Niemed, som dog maa være ved de Midler, der staa til Kommunens Raadighed, at søge at løfte Undervisningen for Alle, og derimod i det Sted i alt Fald delvis føre Kommunalbestyrelsens Bestræbelse over paa Op-gaver, som kun faa vilde faae Nytte af, men hvorved man desuagtet let kunde binde sig til en Skole-ordning, der vil blive til Hindrer for den almindelige Oplysnings Fremme. Vi tro, at Lovgivningsmagten ved at udstemme disse Bestemmelser bør give tillkjende, at det afgjørende er Lovens Hensigt at bidrage til at fremme Oplysning for alle Børn, og da ikke mindst for dem, der ikke kunne fortsætte efter Udskrivningsalderen. Vi benegte ikke, at der fine Steder paa Landet, saavel som nu almindelig i Kjøbstæderne, vil vise sig Trang til Skoler ud over 14 Aars Alderen; men dels bliver dette dog kun undtagelsesvis, dels maa der for saadanne Kommuner ubetinget kræves, at de forud have bygget deres Almue-skolevæsen op efter Reglerne herom et blot i II. A., men væsentlig ogsaa i II. B. (den udvidede Almue-skole), og Begjæringer, der paa saadan Grund maatte fremkomme, ville da som hidtil enkeltvis kunne blive Gjenstand for Bevilling. Afsnittet kommer efter vore Forslag saaledes alene til at handle om „den private Børneskole.“

Forinden vi gaa nærmere ind paa at omhandle Forslagene til dette Afsnit, tro vi det rigtigt at omtale en Feiltagelse, der af og til kommer frem, skundom endog meget hyppigt. Der gives nemlig dem, der mene, at Lovgivningsmagten ikke blot er berettiget, men forpligtet til ved Bestemmelserne om Skolevæsenet, særlig ved Fastsættelsen af Reglerne for den private Skole, at tage fortrinligt Hensyn til denne eller hin Retning. Dette maa bero paa en Misforstaaelse. Ingen politisk eller religiøs Retning — den sidste være nu høitirskelig, pietistisk, grundtvigianst eller antikirkelig — har fortrinnsvis Krav paa i dette Tilfælde at komme i særlig Betragtning. Lovgivningsmagten maa lægge til Grund de almenborgelige Principer, som den finder bedst egnede til Fremme af den vigtige Sag, og det bliver da den enkelte Retnings Opgave, efter sit eget Væsen og Livskraft, at benytte disse Bestemmelser paa

den Maade, den finder tjenligst for sit Niemed. Fordømmelig bliver en saadan Feiltagelse, naar den, fordi det Særlige ikke har naaet mere end sin Ret, i ensidig Over fremkalder Modstand imod Foranstaltninger, der vilde være til Velsignelse for Alle. Vi tro, at enhver sand Ven af Frihed paa Skolevæsenets Omraade bør være opmærksom herpaa, ogsaa fordi slige Misforstaaelser og Bestræbelser kunne, ja isølge Sagens Natur ville, fremkalde en Reaktion imod den berettigede Stræben efter en friere Udvikling.

De Grundsaetninger, man hidtil har fulgt ligesoverfor den private Skole, ville forklares ved en Fremstilling af den gjældende Lovgivning i denne Henseende. Denne gaar hovedsagelig ud paa at lade den private Skole stjøtte sig selv — en Frihed, der formentlig er bedre end Guld. Denne Skole er forpligtet til at fremstille fine Børn ved den offentlige Prøve, hvor den maa afse dem, der ikke bestaa. Derved har den forud for den offentlige Skole den Fordel, at den kan blive fri for de Børn, den ikke kan føre vidt nok, ligesom den kan undlade at modtage dem, den ikke synes om. Den er forpligtet til at meddele statistiske Oplysninger, men iverigt vil man den Intet, medmindre den selv ønsker Noget. I saa Fald forlanger man f. Ex. for Retten til Afholdelse af Examen paa selve Skolen, at Lærernes Duelighed skal godkjendes af Skolekommissionen. Understøttelse har den intet Krav paa, og faar den kun igjennem Bænkfeligheder og da med meget sparomme Beløb; ialt har Understøttelsen fra Kommunerne i Gjennemsnit de sidste 3 Aar andraget for Byerne 10,516 Kr. og for Landet 10,297 Kr. Kun 17 Kommuner paa Landet have gjort den delagtig i den Lovbefalede 1 Kr. Skolepenge.

Var Spørgsmaalet nu om, hvorvidt denne Stilling for den private Skole, med dens Behageligheder og Byrder, skulde bevares urørt, da tro vi, at det neppe faldt vanskeligt at blive enig. Men naar der naturligt bliver Tale om en paa Betingelser Lovbestemt Understøttelse til den private Skole, da opstaaer Meningsforskjellen, saavel angaaende Rigtigheden af dette Princip og Udstrækningen og Maaden for dets Anvendelse som med Hensyn til, hvorvidt og i hvilken Grad dette bør medføre Indskrænkninger i denne Skoles frie Stilling iverigt.

Vi ansæ Virksomhedsfriheden for at være en Livsbetingelse for den private Skoles Trivsel, og kunne derfor ikke tilraade nogen Indskrænkning heri. Ivertimod have vi i § 29 troet at kunne borttage Godkjendelsen af Duelighed som Betingelse for at faae afholdt Examen paa Skolen, fordi Dueligheden giver sig bedre Bevis i den praktiske Gjerning, ligesom vi for at afværge, at de befalede statistiske Oplysninger afkræves efter et vilkaarligt Skjon, i § 30 have specificeret, hvad der i den Henseende kan forlanges. Af nødvendige Sundhedshensyn